

Το μηδέν σαν μακρόβιος επιθανάτιος ρόγχος

Στέλιος Ράμφος

Aπό τις στάχτες της Αθήνας και των άλλων πόλεων της χώρας γεννιέται ένα ερώτημα: Πώς τόσος μηδενισμός σήμερα στην «ευρωπαϊκή» Ελλάδα; Θα ήταν εύκολη η απάντησι, εάν η ιστορία ακολουθούσε προκαθορισμένα σχήματα· δεν ακολουθεί και γι' αυτό τα γεγονότα αποκτούν διαστάσεις όχι τόσο αφ' εαυτών, όσο από συνδυασμούς απείρων μικρών λόγων, που συγκυριακά τους προσδίδουν μοναδικότητα. Όλα παίζονται στην δυνατότητα ενεργοποίησης υφισταμένων κοινωνικοπολιτισμικών πλαισίων με τρόπο απροσδόκητο, στον τύπο αληθείας που αναδεικνύομε, ώστε να ξεγυμνώσουμε την κρατούσα «αλήθεια» και «λογική». Εξ ου και ενώ τα γεγονότα επιστρέφουν, η Ιστορία δεν επαναλαμβάνεται. Επομένως δεν σκοπεύω να καταθέσω την «γνώμη» ή «άποψι» μου περιγράφοντας τα διατρέξαντα των τελευταίων ημερών· με ενδιαφέρει η σκέψι να διασώζη τον ζητητικό χαρακτήρα και την ενέργεια που θα ευρύνη τον ορίζοντά τους με νέες δυναμικές προοπτικές. Αιφνιδιασμένες από τις διαστάσεις που έλαβε ο θάνατος του άτυχου μαθητή σε όλη την επικράτεια, η κοινή γνώμη, η κυβέρνηση, οι πολιτικές ηγεσίες, η ηγεσία του αστυνομικού σώματος, ακόμη προσπαθούν να καταλάβουν. Το μέγεθος της μαθητικής εξεγέρσεως είναι τόσο μεγάλο, ώστε και αυτές οι αντιξουσιαστικές κινήσεις να δηλώνουν επίσημα ότι δεν πρωτοστάτησαν. Το φαινόμενο δεν ανταποκρίνεται στη συνήθη αντιπολιτευτική πρακτική, οπότε δεν ερμηνεύ-

Δεκέμβριος 2008. Η διαμαρτυρία, η διεκδίκηση, η απαίτηση... Η μία όψη των δρόμων της Αθήνας.

εται με τα διαθέσιμα αναλυτικά εργαλεία. Αμπχανία και ανησυχία έχουν καταλάβει τους αρμοδίους παράγοντες, ενώ οι δυστυχείς κατασηματάρχες μετρούν αλαφιασμένοι τις ζημιές.

Να καταλάβουμε

Πώς να κατανοήσουμε την εκδικητική βία που απλώθηκε με ταχύτητα πυρκαγιάς και πρωταγωνιστές χιλιάδες θυμωμένα παιδιά ηλικίας 8 έως 18 ετών; Η εξήγησι χρειάζεται όχι τόσο πολιτικούς όρους όσο ποιητικούς και ψυχολογικούς, οι οποίοι τηρουμένων των αναλογιών, μου θυμίζουν τον γαλλικό Μάη του 1968. Τότε η δυσφορία των φοιτητών για ένα πανεπιστήμιο και μια κοινωνία που βυθί-

ζονταν στο τέλμα των αρτηριοσκληρωτικών τους δομών εκφράσθηκε με καταλήψεις και οδοφράγματα, των οποίων η συμβολική ξεσήκωσε αλληλέγγυα το κοινό αίσθημα. Η απωθημένη στις ψυχές και συμβιβασμένη με τα στερεότυπα του αποπετρωμένου συστήματος δυσφορία εκλύθηκε δημιουργικά χάρι στους «λυσσασμένους» φοιτητές του «Κινήματος της 22ας Μαρτίου». Οι φοιτητές αυτοί, χωρίς να το συνειδητοποιούν, έδωσαν συμβολική μορφή στο ζωτικό αίτημα για ουσιαστικότερη δημοκρατία και το εξέπεμψαν χρησιμοποιώντας την παλιά γλώσσα για νέα πράγματα. Για την ακρίβεια «σκηνοθέτησαν» το σχήμα της αντιστάσεως στην κρατική βία στο πνεύμα του προτάγματος μιας συμμετοχικής πολιτείας, προσφέροντας στους πολίτες την δυνατότητα να εξωτερικεύσουν την απωθημένη δυσφορία τους θετικά στο πλαίσιο ενός πλατύτερου νοήματος. «Σκηνοθεσία» και «παράσταση» είχαν στην πνοή τους τέτοια δύναμη, ώστε το σύστημα να χάσει την ηθική του νομιμοποίηση και να παράλυψη μαζί με τους μηχανισμούς καταστολής και η ιστορία να λήξει με «συμβόλαιο» ενεργού συμμετοχής των πολιτών στο κοινωνικό γίγνεσθαι και ελευθερωτική ανατροπή του ήθους της καθημερινότητας.

Στην δική μας περίπτωση ο εκπαιδευτικός μηχανισμός ήταν παρόμοιος αλλά το μήνυμα και ο συμβολισμός του μηδενιστικός. Η είδησι ότι αστυνομικός σκότωσε στα Εξάρχεια ένα γυμνασιόπαιδο λειτούργησε σαν θρυαλλίδα στις ψυχές των μαθητών ξυπνώντας πολύ σκοτεινά ένστικτα για να βγουν σαν προτάσεις. Τα σημερινά παιδιά πιέζονται ασφυκτικά για επιδόσεις χωρίς αντίκρυσμα, το δε μέλλον τους κρίνεται από μια πολιτεία στα μάτια τους ανυπόληπτη, καθώς η ανικανότητα επιβραβεύεται θρασύτητα και η ατιμωρησία βασιλεύει, την αξία αποφασίζουν οι προσωπικές σχέσεις, η δε ζωή αδειάζει από νόημα και κρύβει το κενό πίσω από αστραφτερές βιτρίνες. Η Εκκλησία βουλιάζει σε δεινή πνευματική παρακμή, η Δικαιοσύνη έχει στους κόλπους της κυκλώματα, οι συνδικαλιστές χρησιμοποιούν τα δικαιώματα με τη λογική της διαλύσεως, τη στιγμή που αποτελούν ευκαιρίες αυτοσυνειδησίας, ενώ η διαφθορά ως επηρμένη ευτέλεια καγχάζει μνησικάκα και μας θέλει όλους ίδιους.

Δεκέμβριος 2008. Η σύγκρουση, η απόρριψη, η καταστροφή... Μία άλλη όψη των δρόμων της Αθήνας.

Ταυτίσθηκαν με τον μαθητή

Σ' αυτό το κλίμα ο σπαρακτικός θάνατος έλαβε στις ψυχές των μαθητών συμβολικές διαστάσεις. Αναγνώρισαν ταυτιστικά τον δικό τους θάνατο σαν στερημένη ελπίδα, πράγμα που ενεργοποίησε εκρηκτικά μέσα τους την αγωνία του μηδενός και γύρισε το αίσθημα της αδυναμίας σε βουβή εκδικητική μανία, οπότε άρχισαν να σπάζουν τις βιτρίνες των καταστημάτων και να πυρπολούν τις τράπεζες σαν εμβλήματα μιας ζωής που εννοεί εκ συστήματος να οδηγή ευνουχιστικά σε απορριπτικές συγκρίσεις. Η αγωνία τους απλώθηκε ασυγκράτητα σαν τιμωρός φωτιά στους δρόμους και στις πλατείες των Αθηνών, συμπαρασύροντας τους απανταχού της Ελλάδος ομηλικούς, οι οποίοι έδρασαν από κοινού ταχύτατα και άγρια με τρόπο που μπέρδεψε και πανικόβαλε αρχές και κοινωνία.

Έχει σημασία να αναγνωρίσουμε μια ψυχολογία διαποτισμένη από την συμβολική του θάνατου και της φωτιάς, ψυχολογία τέλους της θετικότητας που εξαπολύει μέσα μας σκοτεινές δυνάμεις και αναγωγικές. Βιώνουμε τον θάνατο εναγώνια και απελπισμένα, ενώ η φωτιά προβαίνει σαν σύμβολο καθαρτήριο και καταστροφικό. Εγκαταλειμμένοι, νοιώθουμε ψυχικά νεκροί και ένοχοι σε μία διαρκή απειλή, παραπαίουμε μεταξύ εξαρτήσεως και αυταρκείας, οπότε φεύγουμε έντρομοι στην θέα του κόσμου και του εαυτού μας, καθώς η εσωτερική διάσπασι αφήνει τα ένστικτα ανεξέλεγκτα να μας κυκλώνουν σαν χάος.

Το αρνητικό περιεχόμενο του ψυχισμού που εδώ με απασχολεί έχει προϊστορία. Ο νεώτερος μηδενισμός γεννιέται όταν με τον Φίχτε ο Λόγος αρχίζει να παράγεται από ένα απόλυτο υποκείμενο του οποίου η άπειρη βούλησι ακυρώνει την αντικειμενική πραγματικότητα, που τόσο τιμούσε ο Διαφωτισμός. Πλέον ο άνθρωπος έχει χρέος να καταστρέψει όλες τις πεπερασμένες μορφές που τον χωρίζουν από την ελευθερία του. Σκοπός της ζωής παύει να είναι η ευδαιμονία και γίνεται η απόλυτη ελευθερία του ανθρώπου, κάτι συνεπαγόμενο τον θάνατο του Θεού. Η εναντίωσι του απεριόριστου «θέλω» προς τον περιορισμό της Φύσης έκανε τον μηδενισμό ευπρόσδεκτο στην Ρωσία εν είδει εξεγέρσεως εναντίον τού τσαρικού δεσποτισμού και όλων των αθλιότητων που συντηρούσε και εξέτρεφε. Για τους αναρχικούς μηδενιστές τύπου Νετσάγιεφ, η τάξι ήταν έγκλημα, η καταστροφή δημιουργία και η τρομοκρατία αυτοσκοπός. Η κυριαρχία του αυτόνομου αισθήματος στην συνείδησι βρήκε πρόσφορο εδαφος στον αρνησικόσμο μυστικισμό της Ορθοδοξίας και διά της αφιλαυτίας ανήγαγε το ένστικτο, σε υπέρλογο σκοπό.

Πέρα από τον μηδενισμό

Στην Ελλάδα ο μηδενισμός τούτος δεν είχε απήκησι. Το βάρος της τυποτελετουργικής θρησκευτικότητας δεν άφηνε περιθώρια στο αίσθημα να αναπτυχθή αυτοδύναμα, ενώ ο Διαφωτισμός δεν πέτυχε ισχυρή διεισδυτικότητα, για να ελευθερώση μαζί με το άτομο και την εσωτερική του ζωή. Μας κατέχει ένα αίσθημα υπερβατικού, με

